

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

О.В. Соловйов

О.Є. Соловйова

**ПРОГРАМА І РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
З КУРСУ**

«ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ»

(для студентів 4 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
бакалавр, галузь знань 0305 – «Економіка і підприємництво», напряму
підготовки 6.030509 – «Облік і аудит» і 6.030504 «Економіка підприємства»)

Програма і робоча програма навчальної дисципліни з курсу «Економіка праці і соціально-трудові відносини» (для студентів 4 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, галузь знань 0305 – «Економіка і підприємництво», напряму підготовки 6.030509 – «Облік і аудит» і 6.030504 «Економіка підприємства»). / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: О.В. Соловйов, О.Є. Соловйова; – Х.: ХНАМГ, 2010. – 26 с.

Укладачі : О.В. Соловйов, О.Є. Соловйова

Рецензент: зав. кафедри економіки підприємств міського господарства Харківської національної академії міського господарства, доктор економічних наук А.Є. Ачкасов

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств міського господарства, протокол № 1 від 31.08.2010 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1.ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни	6
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	6
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	7
1.4. Рекомендована основна навчальна література.....	7
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни.....	8
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	10
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	10
2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента	17
2.4. Розподіл часу самостійної навчальної роботи студента	18
2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту	20
2.6. Методи та критерії оцінювання знань.....	20
2.7. Інформаційно-методичне забезпечення.....	23

ВСТУП

В умовах ринку в економіці праці відбуваються зміни. Цьому сприяє прискорення розвитку техніки, технології виробництва, що дозволяє більш ефективно використовувати трудовий потенціал суспільства, від чого безпосередньо залежить економічний розвиток держави, зростання показників ВВП та ВВП, конкурентоспроможність продукції, задоволення людських потреб.

Поняття «праця» є дуже складним та багатоаспектним, яке відіграє одну з важливіших ролей у житті людини та суспільства в цілому. Праця – це свідомо доцільна діяльність людей, спрямована на створення матеріальних та духовних цінностей; першооснова й необхідна умова життя людей і суспільства. У процесі праці формується система соціально-трудових відносин, що становлять стрижень суспільних відносин на рівні економіки держави, регіону, підприємства й окремих індивідів. Тому особливу увагу в наш час слід приділити дослідженню соціально-економічному аспекту праці у зв'язку з перебудовою системи суспільних відносин.

Дисципліна «Економіка праці і соціально-трудові відносини» побудована на об'єктивних законах і механізмах ринкової економіки. Вона досліджує теоретичні та практичні проблеми формування потенціалу людини, ефективного використання потенціалу на всіх рівнях (макро та мікро) для забезпечення стійкого рівня якості життя суспільства.

Метою дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини» є формування у студентів системи теоретичних і практичних знань про категорії, поняття, механізми забезпечення ефективної зайнятості населення та прогресивного розвитку соціально-трудових відносин в Україні на всіх рівнях.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит», 6.030504 «Економіка підприємства» (галузевий стандарт вищої освіти, 2007 р.);

Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, спеціаліста і магістра напрямку 0501 – «Економіка і підприємництво» (галузевий стандарт вищої освіти, 2006 р.);

Навчальний план підготовки бакалавра за спеціальністю 6.050100 «Облік і аудит», 6.050100 «Економіка підприємства» напрямку підготовки 0501 «Економіка та підприємництво», 2007 р.).

Програма ухвалена кафедрою економіки підприємств міського господарства, протокол № 1 від 31.08.2010 р. та Вченою радою факультету Післядипломної освіти та заочного навчання (протокол № 1 від 02 вересня 2010р.).

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни

Мета вивчення дисципліни: формування теоретичних і практичних знань щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудових відносин у суспільстві.

Завдання дисципліни: висвітлення теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів сучасних проблем економіки праці й соціально-трудових відносин; формування в студентів практичних навичок і вмінь щодо управління працею та регулювання відносин у соціально-трудовій сфері.

Предмет вивчення у дисципліні: соціально-трудові відносини на макро- і макрорівні та закономірності їх розвитку.

Таблиця 1.1. - Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця.

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
«Макроекономіка»	«Організація виробництва »
«Мікроекономіка»	«Планування і контроль підприємства»
«Економіка підприємства»	«Ціноутворення»
«Політична економія»	
«Господарське законодавство»	
«Історія економіки та економічної думки	

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1 ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ.....(5,0/180)

ЗМ 1. Економіка праці (3,0/108)

Об'єкт, предмет і завдання дисципліни. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства. Організація і нормування праці. Продуктивність і ефективність праці. Політика доходів і оплата праці. Планування праці. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці.

ЗМ 2. Соціально-трудові відносини (2,0/72)

Соціально-трудові відносини як система. Соціальне партнерство. Ринок праці та його регулювання. Соціально-трудові відносини зайнятості.

Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально- виробнича, соціально- побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська,
Репродуктивний рівень: Проведення розрахунків виконання норм праці на робочому місці, нарахування індивідуальної і колективної заробітної плати.	виробнича	технічна
Діагностичний рівень: Проведення факторного аналізу рівня продуктивності праці, визначення інтенсивних і екстенсивних резервів праці, аналіз попиту і пропозиції на ринку праці.	виробнича	аналітична
Евристичний рівень: Проектування норм праці, тарифної системи, систем оплати праці, колективного договору.	виробнича	проектувальна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

Бібліографічні описи, Інтернет-адреси	Теми, де застосовуються
1. Основна література	
1.1. Богія Д.П., Грішнова О.А., Основи економіки праці: Навч. посібник -2-ге вид., стер. - К.: Знання-прес, 2002.,-313с.-Вища освіта ХХІ століття	1,2,3,5,10,11
1.2. Буряк П.Ю., Григор'єва М.І., Карпінський В.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник К.: Центр навчальної літератури, 2004-440 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13
1.3. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. – К.: Знання, 2006 – 559 с.	1,2,3,5,6,7,8,9, 10,11,12,13
1.4. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник.-К.: Кондор, 2004 – 432 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13
1.5. Прасол В.М. Економіка праці та соціально трудові відносини: навч. посібник, - Харків. ХНАМГ, 2007 - 264 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,13

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

Економіка праці і соціально-трудові відносини

Мета: формування теоретичних і практичних знань щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудових відносин у суспільстві.

Завдання: висвітлення теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів сучасних проблем економіки праці й соціально-трудових відносин; формування в студентів практичних навичок і вмінь щодо управління працею та регулювання відносин у соціально-трудовій сфері.

Предмет вивчення дисципліни: соціально-трудові відносини на макро-і макрорівні та закономірності їх розвитку.

Змістовні модулі: економіка праці, соціально-трудові відносини.

Аннотация программы учебной дисциплины

Цель: формирование теоретических и практических знаний для функционирования, развития и регулирования социально-трудовых отношений в обществе.

Задание: раскрытие теоретико-методологических и социально-экономических аспектов современных проблем экономики труда и социально-трудовых отношений; формирование у студентов практических навыков и умений для управления трудом и регулирования отношений в социально-трудовой сфере.

Предмет: социально-трудовые отношения на макро-и микроуровнях и закономерности их развития.

Содержательные модули: экономика труда, социально-трудовые отношения.

Annotation of the program of educational discipline

The purpose: formation of theoretical and practical knowledge for functioning, developments and regulations of sociolabor relations in a society.

The task: disclosing of teoretiko-methodological and social and economic aspects of modern problems of economy of work and sociolabor relations; formation at students of practical skills and abilities for management of work and regulation of relations in sociolabor sphere.

Subject: sociolabor relations at macro and microlevels and law of their development.

Modules of maintenance: economic labour , socially-labour relations.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни

Заочна форма навчання

Призначення: підготовка спеціалістів	Напрям, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS –5 Модулів – 1, РГЗ Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин –180, РГЗ	Галузь знань 0305 "Економіка і підприємництво" Напрям підготовки : 6.030504 – «Економіка підприємства» 6.030509 – «Облік і аудит» Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Нормативна Рік підготовки: 4-й Семестр: 7-й Лекції – 10 год. Практичні – 8 год. Самостійна робота – 162 год. із них РГЗ – 15 год. Вид підсумкового контролю – екзамен

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 10% до 90%.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час практичних занять. Також велике значення в процесі вивчення і закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тематичний план дисципліни «Економіка праці і соціально-трудові відносини» складається з двох змістових модулів, кожен з яких поєднує в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється в таких формах: лекційні, практичні заняття, самостійна робота студента.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни

Основні поняття і категорії економіки праці.

Історичні аспекти розвитку трудових відносин у суспільстві. Наукові основи економіки праці: соціально-економічні, техніко-технологічні, правові та

психофізіологічні. Завдання економіки праці в сучасних умовах - економічні: раціональне використання трудових і матеріальних ресурсів; підвищення продуктивності праці й ефективності виробництва; психофізіологічні: збереження здоров'я і працездатності людини; забезпечення суттєвості привабливості праці; соціальні: створення умов для всебічного гармонічного розвитку працюючих.

Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства

Людські ресурси як фактор економічного розвитку суспільства. Характеристика людських ресурсів різними соціально-економічними категоріями такими як: населення, економічно активне населення, трудові ресурси, економічна діяльність і чисельність безробітних. Процеси відтворення населення (природний, міграційний, соціальний, економічний), типи (екстенсивний та інтенсивний) і режими (розширене, просте, звужене відтворення). Відтворення ресурсів для праці - процес постійного і безперервного поновлення кількісних і якісних характеристик економічно активного населення. Вплив природного, міграційного і економічного руху населення на кількісні і якісні характеристики ресурсів для праці.

Трудовий потенціал як інтегральна оцінка кількісних і якісних характеристик економічно активного населення. Трудовий потенціал окремої людини, підприємства, території, суспільства. Компоненти трудового потенціалу такі як: здоров'я, освіта, професіоналізм, моральність, мотивованість, вміння працювати в колективі, творчий потенціал, активність, організованість та ін.

Тема 3. Організація і нормування праці

Поняття організації праці. Основні напрямки організації праці. Сутність і значення процесів суспільного поділу і кооперування праці, їх взаємозв'язок і взаємозалежність. Поділ і кооперування праці на підприємстві, їх форми. Організація й обслуговування робочих місць. Поняття робочого місця, робочої зони. Класифікація, спеціалізація й оснащення робочих місць. Планування робочих місць. Основні функції обслуговування робочих місць, форми і

системи такого обслуговування.

Значення й ефективність типового проектування організації робочих місць. Раціоналізація трудових процесів і управлінських процедур. Аналіз трудового процесу. Проектування прогресивних трудових процесів. Показники раціональності трудових процесів. Колективні форми організації праці. Поняття трудового колективу. Основні типи трудових колективів.

Умови праці. Фактори, що визначають умови праці на виробництві та їх значення для здоров'я і працездатності людей. Удосконалення умов праці. Державна система охорони праці в Україні. Суспільна й економічна ефективність заходів щодо вдосконалення організації праці.

Робочий день, робочий час, режим роботи. Законодавче регулювання робочого часу і часу відпочинку. Типові режими праці і відпочинку. Гнучкі режими роботи. Змінність роботи.

Регулювання міри праці засобами нормування праці та планування виробничих завдань. Сутність і зміст процесу нормування праці. Робочий час, його склад і структура. Методи вивчення ефективності використання робочого часу. Фотографія робочого часу, хронометраж, фотохронометраж.

Призначення та класифікація нормативів з праці. Характеристика і класифікація норм праці. Методи нормування і способи вдосконалення норм.

Тема 4. Продуктивність і ефективність праці

Поняття продуктивності праці. Принципи управління продуктивністю. Показники вимірювання продуктивності праці на макрорівні. Методи вимірювання продуктивності праці, що використовуються на підприємствах.

Вартісний метод вимірювання продуктивності праці, його різновиди переваги і недоліки. Використання валової, товарної, реалізованої продукції для вимірювання продуктивності праці. Натуральний і умовно-натуральний методи вимірювання продуктивності праці, їхні переваги й недоліки. Трудовий метод вимірювання продуктивності й сфера його використання.

Класифікація факторів продуктивності та продуктивності праці. Природні й суспільні умови підвищення продуктивності праці. Макроекономічні фактори

підвищення продуктивності праці. Резерви зростання продуктивності праці. Взаємозв'язок факторів і резервів продуктивності праці. Класифікація резервів зростання продуктивності праці. Резерви зниження трудомісткості продукції, їх склад. Резерви ефективнішого використання робочого часу.

Тема 5. Політика доходів і оплати праці

Соціально-економічна сутність заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата, реальні доходи. Функції заробітної плати і принципи її організації. Джерела формування заробітної плати. Формування доходів споживання і нагромадження. Взаємозв'язок рівня заробітної плати з рівнем цін, продуктивністю, структурою виробництва, доходами і прибутками. Елементи організації заробітної плати.

Законодавчі та нормативні документи, на основі яких здійснюється державне регулювання заробітної плати. Визначення мінімального споживчого бюджету. Індексація доходів. Компенсаційні виплати.

Суть тарифно-договірного регулювання заробітної плати. Регулювання заробітної плати на державному (національному) рівні. Мінімальна заробітна плата. Зміст Генеральної тарифної угоди. Необхідність регулювання заробітної плати на галузевому рівні. Мінімальна заробітна плата на галузевому рівні. Зміст тарифної угоди на галузевому рівні.

Тарифна система оплати праці та її елементи. Форми й системи оплати праці. Почасова форма оплати праці та її системи. Умови їх використання. Відрядна форма оплати праці та її системи. Умови використання різноманітних систем відрядної форми оплати праці. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Схеми посадових окладів.

Економічне обґрунтування необхідності та ефективності преміювання різноманітних категорій працівників. Кількісні та якісні показники преміювання робітників.

Тема 6. Планування праці

Система трудових показників і взаємозв'язок їх елементів. Методи аналізу трудомісткості, чисельності працівників, продуктивності праці і витрат на

робочу силу.

Планування трудомісткості за окремими її видами і в цілому. План організаційно-технічних заходів — основа розрахунку планової трудомісткості.

Методи розрахунку чисельності робітників (на основі трудомісткості виробничої програми, за робочими місцями, нормами обслуговування, нормативами чисельності). Планування чисельності керівників, спеціалістів, службовців (за типовими нормативами, нормами підпорядкованості та нормами навантаження). Визначення додаткової потреби у працівниках.

Методика планування продуктивності праці за факторами її зростання. Планування підвищення продуктивності праці на основі зниження трудомісткості продукції та поліпшення використання робочого часу.

Фонд оплати праці. Планування фонду заробітної плати за нормативами.

Планування фонду заробітної плати керівників, спеціалістів, службовців. Планування середньої заробітної плати й співвідношення темпів її підвищення з темпами зростання продуктивності праці.

Тема 7. Аналіз , звітність, аудит у сфері праці

Основні задачі аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою й кваліфікаційного складу робітників. Якісна структура трудового потенціалу підприємства за ознаками: стать, вік, стаж роботи на підприємстві, освіта, кваліфікація, характер механізації праці й ін.

Аналіз руху й стабільності робочої сили. Рівень інтенсивності руху працівників: коефіцієнти обороту з прийому й вибуття, загального обороту та коефіцієнту заміщення. Коефіцієнт плинності, коефіцієнт стабільності кадрів. Аналіз використання робочого часу. Аналіз використання робочого часу на основі балансу робочого часу (календарний фонд робочого часу). Аналіз продуктивності праці та вплив факторів на продуктивність праці. Аналіз використання фонду оплати праці. Аналіз індексу реальної середньої заробітної плати. Аналіз соціального розвитку підприємства. Задачі аналізу соціального розвитку підприємства. Показники соціального розвитку за основними групами

персоналу. Соціально-культурні й житлово-побутові умови працюючих і членів їх сімей. Аудит праці. Головні задачі ревізії розрахунків з оплати праці. Аналіз якості трудових відносин.

Тема 8. Соціально-трудова відносина як система

Основні категорії й поняття, що відбивають процес становлення й розвиток соціально-трудова відносин, їх основні характеристики і якості. Оцінка реального розміщення сил у соціально-трудова відносинах: більш чітко визначити мотиви і логіку власного трудового поведіння; зрозуміти сутність і перспективи розвитку нових соціально-трудова відносин, що відповідають новим соціально-економічним умовам розвитку України.

Структурні складові соціально-трудова відносин: суб'єкти й рівні, предмети соціально-трудова відносин та їх структура. Принципи й типи соціально-трудова відносин: принципи солідарності та субсидіарності; рівноправне партнерство, конфлікт, дискримінація.

Тема 9. Соціальне партнерство

Визначення соціального партнерства (трипартизму). Мета та принципи соціального партнерства. Суб'єкти соціального партнерства. Особлива роль держави як арбітра та роботодавця на ринку праці. Роль спілок роботодавців як виразників інтересів підприємців на ринку праці. Участь профспілок у регулюванні трудових відносин, сприянні зайнятості населення, забезпеченні соціального захисту працівників.

Порядок ведення тристоронніх переговорів на національному рівні та укладання генеральної тарифної угоди. Учасники й порядок, зміст проведення тарифних переговорів на галузевому (територіально-галузевому) рівні. Порядок укладання колективних договорів на мікрорівні, їх структура та зміст.

Тема 10. Ринок праці та його регулювання

Ринок праці як підсистема ринкової економіки. Поняття «ринок праці», «ринок робочої сили» та «ринок робочих місць». Сучасні умови виникнення та ефективного функціонування ринку праці. Елементи ринку праці: попит, пропонування цін і робочої сили. Особливості товару «робоча сила».

Складові елементи механізму функціонування сучасного ринку праці: суб'єкти, об'єкти, інструменти та засоби впливу. Функції сучасного ринку праці. Сегментація ринку праці за різними ознаками. Показники використання трудових ресурсів.

Тема 11. Соціально-трудові відносини зайнятості

Поняття, види та форми зайнятості населення. Державне регулювання зайнятості населення. Основні напрямки державної політики в галузі зайнятості населення. Активні та пасивні методи й заходи регулювання зайнятості. Програми сприяння зайнятості. Система органів і служб зайнятості. Законодавство України про зайнятість.

Підходи до визначення поняття та рівня безробіття. Види безробіття. Природна норма безробіття. Соціально-економічна оцінка рівня безробіття. Визначення статусу безробітного. Допомога по безробіттю.

Тема 12. Моніторинг соціально-трудої сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудоих відносин

Специфіка моніторингу досліджень соціально-трудоих відносин. Сутність, цілі й завдання соціологічних досліджень у сфері праці. Регулювання й удосконалення соціально-трудоих відносин.

Тема 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудоих відносин

Умови створення міжнародної організації праці (МОП). Структура міжнародної організації праці та її основні документи: міжнародна конференція праці, адміністративна рада, міжнародне бюро праці, декларація про основні принципи і права в сфері праці. Трипартизм - як відмітна риса МОП. Головні цілі й задачі організації. Методи роботи й основні сфери діяльності: нормотворча, міжнародне технічне співробітництво, дослідження і публікації. Основні сфери діяльності: зайнятість і безробіття, достойна праця, права людини, умови, безпека і гігієна праці, виробниче і навколишнє середовище, соціальний захист жінок, інвалідів, трудящих-інвалідів, усунення дитячої праці.

2.3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента

Таблиця 2.1. - Розподіл часу за модулями і змістовими модулями

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Модуль 1	5,0/180	10	8	-	162
ЗМ1.	3,0/108	6	8	-	94
ЗМ2.	2,0/72	4	-	-	68

Таблиця 2.2. - Лекційний курс (заочне навчання)

Зміст	Кількість годин за спеціальностями, спеціалізація ми (шифр, аббревіатура) 6.030504 ЕП,6.030509 ОіА
<u>ЗМ 1. Економіка праці</u>	6
1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни	0,5
2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства	0,5
3. Організація і нормування праці	2,0
4. Продуктивність і ефективність праці	1,0
5. Політика доходів і оплата праці	2,0
6. Планування праці	
7. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці	
<u>ЗМ 2. Соціально-трудові відносини</u>	4
8. Соціально-трудові відносини як система	1,0
9 Соціальне партнерство	0,5
10. Ринок праці та його регулювання	1,0
11. Соціально-трудові відносини зайнятості	1,0
12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин.	
13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин	0,5
РАЗОМ	10

Таблиця 2.3. - Практичні (семінарські) заняття (заочне навчання)

Зміст	Кількість годин за спеціальностями (шифр, аббревіатура) 6.030504 ЕП,6.030509 ОіА
1	2
<u>ЗМ 1. Економіка праці</u>	8
1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни	
2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства	2
3. Організація і нормування праці	

1	2
4. Продуктивність і ефективність праці 5. Політика доходів і оплата праці 6. Планування праці 7. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці	2 4
<u>ЗМ 2. Соціально-трудові відносини</u>	
8. Соціально-трудові відносини як система 9 Соціальне партнерство 10. Ринок праці та його регулювання 11. Соціально-трудові відносини зайнятості 12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин. 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин	
РАЗОМ	8

2.4. Розподіл часу самостійної навчальної роботи студента

Самостійна навчальна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем ефективного функціонування підприємства та його структурних підрозділів.

Таблиця 2.4. - Самостійна навчальна робота студента

Форми самостійної роботи (за змістовими модулями)	Години	Форма звіту
	Е П О і А	
1	2	3
<u>ЗМ 1. Економіка праці</u>	94	
1. Огляд основної та додаткової літератури	7	Конспект
2. Т.1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	8	Відповіді у зошиті для самостійних робіт
3. Т.2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	10	Відповіді у зошиті для самостійних робіт
4. Т.3. Організація і нормування праці - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	12	Відповіді в зошиті для самостійних робіт

1	2	3
5. Т.4. Продуктивність і ефективність праці - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	12	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
6. Т.5. Політика доходів і оплата праці - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	13	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
7. Т.6. Планування праці - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	16	Відповіді у зошиті для самостійних робіт
8. Т.7. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	16	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
ЗМ. 2. Соціально-трудові відносини	68	
1.Огляд основної та додаткової літератури	8	Конспект
2. Т.8. Соціально-трудові відносини як система - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	6	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
3. Т.9. Соціальне партнерство - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	6	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
4. Т.10. Ринок праці та його регулювання - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	7	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
5. Т.11. Соціально-трудові відносини зайнятості - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	7	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
6. Т.12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин. - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	12	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
7. Т.13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин - ведення термінологічного словника - розгляд контрольних запитань - тестові завдання	7	Відповіді в зошиті для самостійних робіт
Виконання розрахунково-графічного завдання	15	
РАЗОМ:	162	

2.5. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Види і засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	
МОДУЛЬ поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1	захист РГЗ
ЗМ 2	усне опитування
Захист РГЗ	
Підсумковий контроль за модулями	
Письмовий екзамен за білетами (35 білетів)	

2.6. Методи та критерії оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань:

- поточний контроль зі змістових модулів;
- складання екзамену.

Оцінку знань студентів з дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини» здійснюють відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), що є українським варіантом ECTS. Ця система базується на здійсненні наскрізного поточного контролю на аудиторному занятті у відповідності до його форми (лекційної, практичної).

Підсумковою оцінкою поточного контролю є оцінка за модуль, тобто реалізується принцип модульного обліку знань студентів.

Навчальним планом з дисципліни «Економіка праці та соціально-трудові відносини» передбачено складання екзамену. Для оцінювання знань використовують чотирибальну національну шкалу та стобальну шкалу оцінювання ECTS.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять;
- виконання завдань на практичних заняттях;
- виконання завдань поточного контролю.

Робота студентів на практичних заняттях оцінюється за 4-бальною системою й згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS (табл. 2.6).

При оцінюванні виконання практичних завдань увага приділяється їх якості й самостійності.

Поточний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосувати його для вирішення задач і проводиться у вигляді письмового контролю (екзамен за білетами та розрахунково-графічне завдання).

Поточний контроль проводиться у письмовій формі двічі по закінченню кожного зі змістових модулів після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та проведені практичні завдання в межах кожного з двох ЗМ.

Контроль здійснюється і оцінюється за двома складовими: лекційна (теоретична) і практична частини (задачі). Для цього білети для проведення поточного контролю мають два теоретичні запитання та задачу. Може бути також використано тестове завдання – за вибором студентів.

Знання оцінюються за 4-бальною системою за національною шкалою (розрахунково-графічне завдання) або за системою оцінювання за шкалою ECTS (тестові завдання) (табл. 2.6).

Проведення підсумкового контролю. Умовою допуску до екзамену є позитивні оцінки з поточного контролю знань за змістовими модулями.

За умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускають студентів, які набрали в сумі за всіма

змістовими модулями більше 30% балів від загальної кількості з дисципліни (або більше 50% балів з поточного контролю за всіма змістовими модулями).

Екзамен здійснюється в письмовій формі за екзаменаційними білетами, які містять два теоретичних питання і задачу, або за підсумковим тестовим завданням (за вибором студента), що дає можливість здійснити оцінювання знань студента з усієї дисципліни «Економіка праці та соціально-трудова відносини».

Екзаменаційні відповіді за білетами оцінюються за 4-бальною системою за національною шкалою, тестові завдання - за 100-бальною системою оцінювання за шкалою ECTS. В обох випадках оцінки згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів перекладаються у відповідну систему оцінювання (табл. 2.6).

Оцінювання знань за 4-бальною системою за національною шкалою:

Оцінку «відмінно» ставлять, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих і основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка «добре». Теоретичні запитання розкрито повністю, програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичне завдання виконано взагалі правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка «задовільно». Теоретичні запитання розкрито повністю, проте при викладанні програмного матеріалу допущені незначні помилки. При виконанні практичних завдань без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускає помилки.

Оцінка «незадовільно». Теоретичні питання не розкриті. Студент не може виконати практичні завдання, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні.

Таблиця 2.6 – Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів.

Оцінка за національною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	ECTS оцінка	% набраних балів
ВІДМІННО	Відмінно – відмінне виконання лише з незначними помилками	A	більше 90 – 100
ДОБРЕ	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B	більше 80 – 90 включно
	Добре – у загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	C	більше 70 – 80 включно
ЗАДОВІЛЬНО	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	більше 60 – 70 включно
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	E	більше 50 – 60 включно
НЕЗАДОВІЛЬНО	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перездати тест	FX*	більше 26 – 50 включно
	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням змістового модуля	F**	від 0 – 25 включно

* з можливістю повторного складання.

** з обов'язковим повторним курсом

2.7. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет-адреси	Теми, де застосовуються
1	2
1. Основна література	
1.1. Богія Д.П., Грішнова О.А., Основи економіки праці: Навч. посібник -2-ге вид., стер. - К.: Знання-прес, 2002.,-313с.-Вища освіта XXI століття	1,2,3,4,5,6,7
1.2. Буряк П.Ю., Григор'єва М.І., Карпінський В.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник К.: Центр навчальної літератури, 2004-440 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
1.3. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. – К.: Знання, 2006 – 559 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13

1	2
1.4. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посібник.-К.: Кондор, 2004 – 432 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
1.5. Прасол В.М. Економіка праці та соціально трудові відносини: навч. посібник, - Харків. ХНАМГ, 2007 - 264 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
2. Додаткові джерела	
2.1. Конституція України, 2005	1,2
2.2. Кодекс законів про працю в Україні, 2005	5
2.3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02 .03. 2000 № 1533-III (зі змінами і доповненнями)	11
2.4. Про зайнятість населення: Закон України від 01. 02. 1991 № 803-XII (зі змінами і доповненнями)	11
2.5. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01. 07. 1993 № 3356-XII (зі змінами і доповненнями)	5
2.6. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці / Міжнародне бюро праці. – Женева, 1999 – Т.1,2. – 1560 с.	13
2.7. Національний класифікатор професій України: Держспоживстандарт України від 26.01.2005 р.	5
2.8. Заробітна плата. Збірник нормативних документів-Х.: ТОВ Конус, 2005	5
2.9. Справочник квалификационных характеристик профессий работников. В.12-е изд., перерераб. и доп.-Х.: Фактор,2002-364 с.	5
2.10. Абрамов В.М., Данюк В.М. та ін. Нормування праці. - К.: "Праця"-1995	4
2.11. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 254 с.	2
2.12. Дарченко Н.Д., Рижигов В.С., Єськов О.Л., Мікрюков О.М. Економіка праці та соціально трудові відносини. Збірник завдань і вправ: навч. посібник.- К.: Центр учбової літератури, 2007-252 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13
2.13. Жуков В., Скуратівський В. Соціальне партнерство в Україні: навч.посібник. – К.: УАДУ, 2001 – 200 с.	9
2.14. Завіновська Г.Т. Економіка праці. К.: КНЕУ, 2003 – 300 с.	7
2.15. Карпіщенко О.І. Економіка праці та соціально трудові відносини: навч. посібник. –Суми: ВТД “Університетська книга”, 2006. – 264 с.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13

Продовження табл.

1	2
2.16. Колот А.М. Оплата праці на підприємстві: організація та удосконалення - К.: "Праця", 1997	5
2.17. Лібанова Е.М. Ринок праці: навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2003. – 224 с.	10,11
2.18 Остапенко Ю.М. Экономика труда Учеб. пособие- М.: Инфра-М, 2003-268 с.	1,2
2.19. Петюх В.М. Ринок праці: навч. посіб.-К.: КНЕУ, 2000	10,11
3. Методичне забезпечення	
3.1. Методичні вказівки з курсу «Економіка праці і соціально-трудові відносини» для виконання розрахунково-графічного завдання і самостійного вивчення дисципліни" (для студентів 4 курсу заочної навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, галузь знань - 0305 «Економіка та підприємництво», напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» і 6.030504 «Економіка підприємства») Харків, 2010-60 с.	
3.2. Контрольні завдання за модулями курсу "Економіка праці та соціально-трудові відносини" (для студентів всіх форм навчання за напрямом підготовки 0501 "Економіка і підприємництво") Харків, 2005-15 с.	
3.3. Методичні вказівки для проведення практичних занять з курсу "Економіка праці та соціально-трудові відносини"(для студентів всіх форм навчання за напрямом підготовки 0501 "Економіка і підприємництво") Харків: ХНАМГ, 2006 -36 с.	

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

СОЛОВЙОВ Олександр Васильович

СОЛОВЙОВА Ольга Євгенівна

Програма і робоча програма навчальної дисципліни з курсу **«Економіка праці і соціально-трудова відносини»** (для студентів 4 курсу заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, галузь знань 0305 – «Економіка і підприємництво», напряму підготовки 6.030509 – «Облік і аудит» і 6.030504 «Економіка підприємства»)

Відповідальний за випуск: *А.Є. Ачкасов*

Комп'ютерна верстка: *І.О. Храпко*

План 2010, поз. 356 Р

Підп. до друку 08.02.2011 р.

Формат 60x84 1/16

Друк на ризографі

Ум. друк. арк. 1,1

Тираж 15 пр.

Зам. № 6868

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК №731 від 19.12.2001